

UDK 821.163.4.09Minić V.

Pregledni rad

Vladimir VOJINOVIĆ (Podgorica)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

vladimir.vojinovic@fcjk.me

Novica VUJOVIĆ (Nikšić)

Fakultet za crnogorski jezik i književnost – Cetinje

novica.vujovic@fcjk.me

ŠEĆANJE NA NAUČNIKA VUKA MINIĆA

(1940–2003)

Krug naučnika koji su bez velikoga zazora tokom devedesetih godina prošloga vijeka i početkom veoma društveno-politički trusne nulte decenije novoga milenijuma iznosili teze o autohtonosti crnogorskoga jezika nije bio veliki. Tome krugu pripadao je i dugogodišnji univerzitetski profesor i poslanik Skupštine Republike Crne Gore, dr Vuk Minić. Smirenim tonom i naučnom akribijom, tumač usmene književnosti, montenegrista i rusista dr Vuk Minić je i decenijama prije pomenutoga perioda, a naročito tokom tih godina, saopštavao rezultate preciznih analiza što su upućivale na razrješenje veoma važnih pitanja iz oblasti crnogorskoga jezika, književnosti i kulture.

370

Jugoslavije. Bio je član Jugoslovenskoga slavističkog komiteta, Komisije za folklor Međunarodnoga slavističkog kongresa, predsjednik Društva za ruski jezik i književnost Republike Crne Gore i poslanik u Skupštini Republike Crne Gore. Preminuo je 22. aprila 2003. godine u Bijelome Polju.¹

Dr Vuk Minić je za sobom ostavio više vrijednih naučnih monografija i univerzitetskih udžbenika i priručnika. Osim doktorske disertacije, objavio je monografije *Domaće i ruske teme*, *Odabrane stranice stare ruske književnosti* i *Mojkovačko školstvo*, ali i više desetina stručnih i naučnih radova, prijevoda, priređenih knjiga, u ondašnjoj Jugoslaviji i inostranstvu. Veoma su značajni Minićevi montenegristički prilozi u kojima je naučne sonde usmjerio ka crnogorskome usmenom nasljeđu, crnogorskim epskim i ljubavnim lirskim usmenim pjesmama, tužbalicama, kao i crnogorskim običajima kao što je lelek. Posebno su vrijedne Minićeve analize leleka i lelekanja na ovome dijelu Balkana, u kojima je iznosio teze da je „lelek karakterističan samo za Crnogorce i Malisore (Albance katolike istočno od Titograda)“.² Takođe, iz Minićeva rada saznajemo da „– u opštini Rožaje, koja graniči sa SR Srbijom, leleču u selima prema ivangradskoj opštini, tj. prema unutrašnjosti, dok u dva sela ove opštine koja su bliža Srbiji ljudi ne leleču;

– isto tako ima sela u opštini Tutin (SR Srbija) u kojima je lelekanje kao običaj još živo;

– u opštini Pljevlja, koja graniči sa SR Srbijom i SR Bosnom i Hercegovinom, lelek je živ na lijevoj obali rijeke Čehotine (ka unutrašnjosti Crne Gore), a nema ga na desnoj obali Čehotiner (prema Srbiji i Bosni)“.³

Dakako, zapažena su Minićeva interesovanja za odnos najznačajnijih crnogorskih autora, poput Stefana Mitrova Ljubiše, prema folklornome nasljeđu. Osim toga, Minić je u stručnim i naučnim tekstovima problematizovao odnos modernoga doba prema folkloru, modelaciju nekih narodnih izražaja. U najzapaženije tekstove te vrste spadaju tako i „Novinska čitulja kao nov oblik izražavanja žalosti u Crnoj Gori“ i „Tekstovi novokomponovanih crnogorskih pjesama prema izvornim“. Obradom novinskih čitulja Minić se bavio čituljom kao klišeiziranom formom sa znatnim brojem op-

¹ G.B. „In memoriam – dr Vuk Minić: Profesor koji je i političarima držao čas“, *Publika* (Podgorica), 23. april 2013, 6. Viđi i: Nikola Racković, *Leksikon crnogorske kulture*, DOB, Podgorica, 2009, 487; Radovan Damjanović, „Vuk Minić“, *Leksikon ličnosti crnogorske prosvjete*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2015.

Čedomir Drašković, „Vuk Minić – oličjenje kulturnoga izazova i stvaralačkoga entuzijazma“, *Lingua Montenegrina*, br. 10, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2012, str. 259–269.

² Vuk Minić, „Tragajući za lelekom“, *Domaće i ruske teme*, „Univerzitetska riječ“ Nikšić i Centar za kulturu, informisanje i dokumentaciju Tivat, 1990, 89.

³ Isto, 89.

štih mjesta i ustaljenih formulacija. I pomeni, kako veli autor, obiluju frazama i zadatom formom. Vidljivo je da se u Minićevim obradama tih pitanja s pravom upućuje na podatke iz ispitivanih materijala koje mogu koristiti etnolozi i folkloristi.

Pomenuti članci svjedoče o tome da je Minić pažljivo posmatrao procese koji su prijetili da zauvijek promijene okamenjene obrasce crnogorske kulture i tradicije. Analizirao je Vuk Minić širok društvenodogađajnih aktivnosti (to su, pored ostalih, večernji šednici s guslanjem, pričama ili čitanjem „pjesmarica“, zatim vaširi, prela, sahrane i sve pogrebne aktivnosti itd.) na osnovu kojih se lako može objasniti sudar staroga i novoga na jednoj dominantno folklornoj podlozi. Sve mijene u tome domenu Minić je propratio, zabilježio ih i iznio o njima svoj stručni i naučni sud, protivan vjetrovima uzavrelih populizama i nacionalizama svih boja. Otud njegovi radovi svjedoče o padu dometa pop kulture, što je na prostorima bivše Jugoslavije rezultirao agresivnom afirmacijom novokomponovanih, „narodnih pjesama“. Minić je smatrao kako je to naročito bio slučaj u Crnoj Gori, đe je tokom osamdesetih godina godina prošloga vijeka maha uzela bila svojevrсна supkultura. O tome je iscrpno pisao, istakavši da je za crnogorsku novokomponovanu pjesmu, čiji korijeni sežu do šezdesetih godina XX vijeka, bilo karakteristično to da je po svim kriterijumima, a naročito jezičkim izrazom, bila upućena na nacionalno, odnosno bila sračunata da dirne u dušu konkretnu populaciju slušalaca i da postane nezaobilazna u *porodičnim svečanostima, kakve su svadbe, rođendani, ispraćaji u armiju*.⁴ Minić je tvrdio da je za popularizaciju novokomponovane poslužila upravo narodna pjesma te da su autori novokomponovanih uporno naglašavali kako su oni nastavljači tradicije narodnih pjesama. Nabrajajući njena ogrešenja o etičke i estetičke norme narodne poezije, Minić je zaključio da je u novokomponovoj pjesmi, i pored toga što je sadržala epitete i fraze tipične za narodnu poeziju, jezički danak uzela kako pogrešno upotrebljivana leksika tako i patriotska patetika. *Uz to, tekstovi odišu nostalgijom, pa idealizuju Crnu Goru, njenu istoriju, tradiciju i ljepotu u tolikoj mjeri da sve to pomalo liči na Gogoljev pogled na Rusiju iz svog 'prekrasnog dalekog' u momentu kada se odrekao svog remek-djela 'Mrtvih duša'*.⁵

U stvaralačkome korpusu dr Vuka Minića posebno mjesto zauzimaju i sedmotomna *Sabrana djela mitrofana Bana*, koja su zahvaljujući njegovu priređivačkome naporu objavljena 1999. godine, te prozne knjige iz oblasti dječije književnosti, koje je ili priređivao ili sam pisao, poput: *Ljudi kao mravi*, *Među ptičicama*, *Šta jede kralj* i *Naša velika livada*.

⁴ Vuk Minić, „Tekstovi novokomponovanih crnogorskih pjesama prema izvornim“, u: XXXVII kongres SUFJ – Plitvička jezera (zbornik radova), SUFJ i DFH, Zagreb, 1990, 248.

⁵ Isto, 252.

Konstantno upućen na didaktičke slojeve književnosti, dr Vuk Minić se u brojnim člancima i bešedama osvrtao na potrebu unapređenja crnogorskoga sistema školstva, naročito u sferi produkcije udžbeničke literature. Stoga je koristio priliku da i za katedrom i iz poslaničkih klupa pošalje poruke o neophodnosti sistematskoga i strategijskoga tretmana crnogorske književnosti i crnogorskoga jezika u domaćim udžbenicima. Uza sve rečeno, Minić je pripadao naučnicima koji su temama iz crnogorske istorije i kulture prilazili s aspekta njezina hiljadugodišnjega trajanja. O tome je pisao u zbornicima radova i govorio na javnim tribinama i predavanjima.⁶ Za njega je Crna Gora

⁶ Desetak dana prije smrti, 8. aprila 2003. godine, dr Vuk Minić održao je i javni čas tokom koga je saopštio ovo: *Sad dolazim na temu Jezik u Crnoj Gori danas. Kad je u pitanju normiranje jezika sve se to, uglavnom, događalo izvan Crne Gore. Recimo, ako uporedite jezik proznih pisaca XIX vijeka, koji inače više utiču na oblikovanje jezika nego pjesnici, evo ovih – Milovana Glišića, Janka Veselinovića, Stefana Mitrova Ljubiše i Marka Miljanova – zaključićete da je naš standardni jezički izraz danas, u Crnoj Gori, mnogo bliži jeziku Milovana Glišića i Janka Veselinovića nego jeziku Ljubišinom i Marka Miljanova. A svaki jezik se zasniva zapravo na jeziku najboljih pisaca toga naroda. Došlo je do velikih promjena – od onoga što je bio crnogorski jezički standard u Kraljevini Crnoj Gori, do ovoga što danas imamo u (Republici) Crnoj Gori. Prije svega, došlo je do ekavizacije velikog broja izraza koji su svojevremeno bili ijekavski. Na to su, naravno, najviše uticali mediji. Treba samo podsjetiti kada je ova Crna Gora, odnosno Crna Gora XX vijeka, ne računajući Kraljevinu, dobila prvi dnevni list. Kada je dobila, recimo, cjelodnevni radio-program, da ne govorimo o televiziji, pa ćete vidjeti da su mediji izvršili velike uticaje na jezik. Veliki uticaj na normiranje jezika u Crnoj Gori takođe su izvršili kadrovi koji su školovani izvan Crne Gore. Ono što se možda zanemaruje: jedan od najvećih uticaja, ja mislim, vršila je literatura za djecu. Crnogorci vrlo kasno dobijaju kvalitetnije pisce za djecu. A bez te literature zaista se ne može – od predškolskog vaspitanja do srednje škole. Mi znamo da nam je veći dio te literature dolazio iz Beograda, a čak i ono što je prevedeno sa drugih jezika dolazilo je ekavizirano. Vi danas nemate u Crnoj Gori slikovnicu crnogorskog izdanja. Dakle, klasici svjetske književnosti za djecu su prevedeni tako, štampani naravno u srpskim centrima kulture i dolazili takvi u Crnu Goru. Crna Gora nije imala mogućnosti da prevodi i štampa ni francuske ni ruske ni engleske pisce; tako su do danas u tim izdanjima dolazili pisci tom jezičkom normom prevedeni. Ja sam se bavio analizom čitanki za osnovne škole – od prvoga do osmoga razreda. Pošto je to jedan opširan tekst neću se duže zadržavati na analizi čitanki, sem što ću vam iznijeti procene ekavskih tekstova u čitankama. Tako u čitanci za prvi razred imamo 27% ekavskih tekstova, za drugi razred – 20,7%, za treći – 26,4% i tako dalje, da bismo u čitanci za sedmi razred imali 40,9% ekavskih tekstova. Zašto nam se sve ovo događa, zašto niko iz Crne Gore i u ime Crne Gore nije potpisao Novosadski dogovor? Prije svega zato što nemamo institucija koje se bave izučavanjem jezika, nemamo institucija koje bi predstavljale Crnu Goru na nekim nivoima u dogovaranju. Zašto nemamo tih institucija? Davno je osnovan Istorijski institut i političari su rekli: kako ne, zaboga, nama treba Institut, jer imamo bogatu istoriju. Niko se ne sjeti da imamo i bogat jezik, bogatu književnost i bogat govorni izraz. Molim vas, moguće je bilo vrlo lako osnovati Institut za strane jezike, koji postoji, i neka postoji, ali nikako da osnujemo Institut za jezik i književnost koji bi proučavao jezičko blago Crne Gore. Sem toga, program po kojima se izučava jezik i književnost od prvog razreda osnovne škole do studija na Filozofskom*

jedinstven kulturni i duhovni prostor izgrađen multietničkim skladom i kulturnim prožimanjima.

Dr Vuk Minić ostavio je mladim montenegrističkim snagama vrijedne knjige i tekstove koji mogu služiti kao osnov novih montenegrističkih sondaža jezika, književnosti, kulture i identiteta. Njegovo djelo ne smije biti prepušteno zubu vremena, jer bi takav odnos prema tome djelu značio i pokušaj zanemarivanja svijesti o autohtonosti crnogorskoga jezika i književnosti. Stoga je, upravo u godini proslave decenije crnogorske nezavisnosti, od posebnoga značaja za montenegristiku sjećanje na ovoga crnogorskoga profesora, naučnika, književnika i političara.

Citirana literatura:

- Damjanović, Radovan: „Vuk Minić“, *Leksikon ličnosti crnogorske prosvjete*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2015.
- Drašković, Čedomir: „Vuk Minić – oličenje kulturnoga izazova i stvaralačkoga entuzijazma“, *Lingua Montenegrina*, br. 10, Institut za crnogorski jezik i književnost, Podgorica, 2012, str. 259–269.
- G.B. „In memoriam – dr Vuk Minić: Profesor koji je i političarima držao čas“, *Publika* (Podgorica), 23. april 2013, 6.
- Minić, Vuk: „Crnogorski jezik crnogorskom narodu (predavanje održano na tribini UCG 8. aprila 2003)“. <http://montenegrina.net/nauka/cgjezik/vuk-minic-crnogorski-jezik-crnogorskom-narodu/>
- Minić, Vuk: „Tekstovi novokomponovanih crnogorskih pjesama prema izvornim“, u: *XXXVII kongres SUFJ – Plitvčka jezera (zbornik radova)*, SUFJ i DFH, Zagreb, 1990.
- Minić, Vuk: „Tragajući za lelekom“, *Domaće i ruske teme*, „Univerzitetska riječ“ Nikšić i Centar za kulturu, informisanje i dokumentaciju Tivat, 1990.
- Racković, Nikola: *Leksikon crnogorske kulture*, DOB, Podgorica, 2009.

fakultetu nazvali smo Srpski jezik i književnost. Kad to kažete onda se podrazumijeva srpski jezik i srpska književnost. Ja predajem na Katedri za ruski jezik i tamo se izučava ruska, a ne neka druga književnost. (Vidi; Vuk Minić. “Crnogorski jezik crnogorskom narodu (predavanje održano na tribini UCG 8. aprila 2003.)”. <http://montenegrina.net/nauka/cgjezik/vuk-minic-crnogorski-jezik-crnogorskom-narodu/>)

Vladimir VOJINOVIĆ & Novica VUJOVIĆ

REMEMBERING VUK MINIĆ

The authors of the present paper pay homage to Professor Vuk Minić (1940–2003) and his considerable contribution to scientific, educational and, in general, cultural history of Montenegro. According to the authors, during his entire, decades-long, career, Vuk Minić was committed to writing about the works of Montenegrin and world literature, particularly addressing the subject of the intertwining of our oral and written literature. He affirmed the Montenegrin language, literature, culture and tradition with great dedication.

Key words: *Vuk Minić, Montenegrin language, Montenegristics, culture, identity*